

b. Ünite

TÜRKİYE TARİHİ (11 - 13. YÜZYIL)

1. Malazgirt Savaşı'ndan Sonra Anadolu'da Kurulan İlk Türk Beylikleri	130
2. Türkiye Selçuklu Devleti	136
3. Türkiye Selçuklu Devleti'nin Yükselme Dönemi	142
4. Türkiye Selçuklu Devleti Dağılma Dönemi	146
5. Türkiye Selçuklularında Kültür ve Medeniyet	149
Konu Değerlendirme Testi	158

Türklerden Önce Anadolu'nun Durumu

- ⌚ Bizans-Sasani savaşlarının sona ermesinden sonra Anadolu'da, başta Rumlar olmak üzere Ermeniler ve Süryaniler yaşamışlardır.
- ⌚ XI. Yüzyıldan sonra Bizans'ın otoritesini büyük ölçüde kaybetmesinden yararlanan Ermeniler ve Gürcüler, Bizans'a bağlı olarak doğuda kendi prensliklerini kurmuşlardır.
- ⌚ Anadolu'nun bu durumu yurt arayışı içinde olan Oğuz Türkleri için oldukça elverişli bir ortam oluşturmaktaydı.

İlk Türk Akınları

- ⌚ Türkler ilk kez Hunlar (MS 4. yüzyılda), daha sonra Sabar Türkleri (MS 6. yüzyılda) Anadolu topraklarına girmişlerdir.

- ⌚ Üçüncü kez, Abbasi emrindeki Türk askerleri Anadolu'da fetihlerde bulundular; fakat bazı gönüllü Türklerin Avasım sınırına yerleşmesi dışında, bu akınlar yerleşme amacı taşıymıyordu.
- ⌚ İlk kez Orta Asya'daki baskıdan bıkan Oğuzlar, Anadolu'yu yurt edinmek için faaliyetlere başladılar.
- ⌚ Bu amaç doğrultusunda Çağrı Bey öncülüğünde Anadolu'ya akınlar düzenlediler.
- ⌚ Selçuklu Devleti'nin kurulmasıyla daha sistemli hareket eden Oğuz toplulukları, Anadolu'ya göç etmeye başladılar.

Malazgirt Savaşı Sonrası

Malazgirt Savaşı (1071) ile

- ✓ Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı. Böylece Anadolu Türklerin ikinci vatanı oldu.
- ✓ Selçuklu akıncıları ciddi bir direnişle karşılaşmadan Anadolu içlerine kadar süratle ilerlediler.
- ✓ Anadolu'ya yerleşen Türkler, burada ilk Türk devletlerini kurdular.
- ✓ İslamiyet Anadolu'ya yayıldı. İslam dünyası üzerindeki Bizans baskısı kalktı.
- ✓ Anadolu'yu kaybeden Hristiyan dünyasında batıya doğru ilerleyen Türk-İslam kuvvetlerine karşı ortak hareket etme düşüncesi ve çalışmaları başladı.
- ✓ Bu çalışmalar sonucunda Türk-İslam dünyasına yönelik Haçlı Seferleri yapıldı.

- ✓ Haçlı Seferleri Türkiye Selçukluları ve Osmanlı Devleti'nin kurulmasına zemin hazırladı.

Malazgirt Savaşı

Danışmentliler (1080 - 1178)

- ☞ Büyük Selçuklu komutanlarından **Danışmentoğlu Ahmet Gazi** tarafından merkezi Sivas olmak üzere orta Anadolu'da kurulmuştur (1080).
- ☞ Ahmet Gazi kısa zamanda beyliğinin sınırlarını Tokat, Amasya, Çankırı, Kastamonu, Kayseri ve Malatya'ya kadar genişletti.
- ☞ Anadolu Selçuklu Devleti Sultanı I. Kılıç Arslan'ın Haçlılara karşı yaptığı savaşlara katıldı ve büyük başarılar elde etti.
- ☞ Antakya Haçlı Prensi Bohemond'u esir ederek 1102 yılında Malatya'yı fethetti.
- ☞ Ahmet Gazi'nin ölümünden sonra oğulları arasında taht kavgaları başladı.
- ☞ Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan bu durumdan yararlanarak Malatya'yı ele geçirdi.

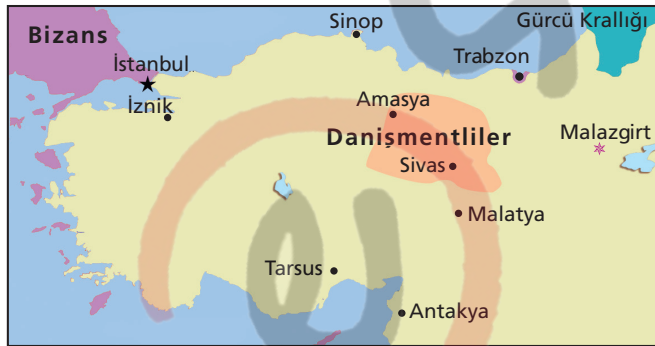
resim

soru

Taht Kavgaları ve Beyliğin Yıkılması

- ☞ Emir Gazi'nin 1134'te ölümünden sonra yerine oğlu Melik Muhammed geçti.
- ☞ Bu dönemde başlayan taht kavgaları beyliği zayıflattı.
- ☞ Bu karışıklıklardan yararlanan II. Kılıç Arslan Kayseri'yi ele geçirdi.
- ☞ Danışmentlilerin Selçuklulara karşı faaliyetleri üzerine II. Kılıç Arslan 1178'de bu beyliğe son verdi.

Notlarım

Emir Gazi Dönemi

- ☞ Taht mücadelesini kazanan **Emir Gazi**, beyliğin başına geçti (1104).
- ☞ Emir Gazi, Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan'la iyi geçinmeye çalıştı.
- ☞ Selçuklu sultanının ölümü üzerine damadı I. Mesut'un tahta çıkmasına yardım etti.
- ☞ Fakat Selçukluların bu sıradaki zayıf durumundan yararlanarak Malatya'yı geri aldı.
- ☞ Emir Gazi Antakya Haçlı Prensi ve Kastamonu'yu işgal eden Bizans kuvvetleriyle savaştı.
- ☞ Bu dönemde Danışmentlilerin sınırları batıda Sakarya nehrine, doğuda Fırat'a kadar genişledi.
- ☞ Emir Gazi dönemi Danışmentlilerin en parlak devri oldu.

Beyliğin Önemi

- ☞ Ahmet Gazi ve oğlu Emir Gazi, Anadolu'nun Türkleşmesine ve Müslümanlaşmasına katkıda bulundular.
- ☞ Haçlılara, Bizans'a ve Ermenilere karşı kazandıkları başarılarla İslâm dünyasının takdirini topladılar.
- ☞ Bu sebeple Türkiye Selçukluları Danışmentlileri en büyük rakipleri olarak görmüşlerdir.
- ☞ Danışmentliler, Tokat-Niksar Yağıbasan medreselerini yaptırarak Anadolu'nun ilk medresesini kurdular.
- ☞ Ayrıca, Emir Gazi Kümbeti ve Kayseri Ulu Camii gibi mimarî eserler meydana getirdiler.
- ☞ Dönemin önemli edebî eseri Danışmentname'dir.

resim

Saltuklular (1072-1202)

- ☉ Beyliğin kurucusu olan Ebulkasım Saltuk, **Malazgirt Savaşı** sırasında **Sultan Alp Arslan'ın ordusunda savaştı.**
- ☉ Merkezi **Erzurum** olan beylik, **1072 yılında Büyük Selçuklu Devleti'ne** **bağlı olarak kuruldu.**
- ☉ Ebulkasım kısa zamanda **Bayburt, Tercan ve Oltu gibi merkezleri** **de alarak beyliğin sınırlarını genişletti.**
- ☉ **Danışmentliler ile ittifak kurarak Haçlılara karşı mücadele etti ve Gürcülere** **karşı da başarılı savaşlar yaptı.**
- ☉ **1102'de ölünce beyliğin başına oğlu Ali Bey geçti.**
- ☉ **Ali Bey, Danışmentlilerle beraber Gürcülere karşı savaştıysa** **da başarılı olamadı.**
- ☉ **II. Saltuk liderliğinde Saltuklular en güçlü dönemlerini yaşamışlardır** **(1132-1174).**

- ☉ Döneminde **Bayburt, Kars, Oltu, İspir, Tercan ve Trabzon havalisi beyliğe dâhil edildi.**
- ☉ **Diğer Türk beylikleri ile işbirliği yaparak Gürcülere karşı başarılı mücadeleler yaptı. Ayrıca Trabzon Rumları ile de mücadele etti.**
- ☉ **II. Saltuk, Ani'nin Gürcülerin eline geçmesi** **üzerine komşu Türk beylerinin yardımını alarak 1161 yılında sefere çıktı fakat yenildi ve esir düştü. Daha sonra serbest bırakıldı.**

Beyliğin Yıkılışı ve Önemi

- ☉ **Son Saltuklu Beyi Alâeddin zamanında beylik Anadolu Selçukluları, Eyyubiler ve Gürcüler** **tarafından baskı altında tutuldu. Bu dönemde beylik iyice zayıfladı.**
- ☉ **Anadolu Selçuklu Sultanı II. Rükneddin Süleyman Sah 1202 yılında** **Gürcistan Seferi'nden dönerken bu beyliği topraklarına kattı.**
- ☉ **Erzurum, Saltuklular döneminde önemli kültür ve ticaret merkezlerinden biri hâline geldi.**
- ☉ **İran'dan gelen kervan yolu Erzurum üzerinden Akdeniz ve Karadeniz limanlarına** **ulaşıyordu.**
- ☉ **Saltuklular zamanında imar faaliyetlerine de önem verildi. Erzurum bayındır hâle getirildi.**
- ☉ **Bu eserlerden Tepsi Minare (Saat Kulesi), Kale Camii, Mama Hatun Kervansarayı ve Kümbeti, Ulu Cami** **bugün hâlâ ayakta kalabilen eserleridir.**

- ☉ **Saltuklular, Anadolu topraklarının korunmasında önemli görevler** **üstlendiler.**
- ☉ **Haçlılara karşı mücadelede Danışmentlilerin** **yanında yer aldılar.**
- ☉ **Gürcü saldırılarına karşı bir duvar** **görevi yaparak Anadolu'yu korudular.**

Mama Hatun Külliyesi

resim

Notlarım

Mengüekliler (1080-1228)

- ☞ Mengüekli Beyliği, Selçuklu Sultanı Alp Arslan'ın komutanlarından Mengücek (Ahmet) Gazi tarafından 1080 yılında kuruldu.
- ☞ Beylik, kuruluş yıllarında Erzincan, Kemah, Divriği ve Sebinkarahisar dolaylarına hâkimdi.
- ☞ Mengücek Gazi, Anadolu'daki Rumlara ve Gürcülere karşı başarılı savaşlar yaptı. Bu mücadeleler sırasında şehit oldu.
- ☞ Ölümüyle beyliğin başına oğlu İshak geçti.
- ☞ İshak, beyliği yönetmede başarılı olamadı. Onun zamanında Mengüekliler Danışmentilere bağlı beylik durumuna geldi.
- ☞ İshak Beyin ölümünden sonra Mengüekli Beyliği Erzincan-Kemah ve Divriği olmak üzere iki kola ayrıldı.
- ☞ İshak Beyin oğullarından Davud Erzincan-Kemah kolunun, Süleyman ise Divriği kolunun başına geçti.

Divriği Kolu

- ☞ Divriği kolu hakkında kaynaklarda fazla bilgi olmamakla birlikte, 1252 yılına kadar Anadolu Selçuklularına bağlı olarak varlığını sürdürdüğü bilinmektedir.

Beyliğin Önemi

- ☞ Mengüekliler döneminde Divriği'de kültür ve sanat hareketleri çok canlıydı. Bugünkü Kale Camii, Ulu Camii ve Kayıtbay Camii o dönemin önemli eserlerindedir.
- ☞ Mengüekliler, genel olarak genişleme politikası gütmədiler. Ancak Anadolu'nun Türkleşmesinde büyük katkıları oldu.
- ☞ Mengüekliler döneminde Erzincan siyasî ve ticarî bir merkez idi.
- ☞ Anadolu'yu İran'a bağlayan büyük kervan yolunun bu bölgeden geçmesi, şehirde ekonomik canlılığı artırdı.

Erzincan Kemah Kolu

- ☞ Behramşah zamanında Erzincan önemli bir kültür ve ticaret merkezi oldu.
- ☞ Behramşah 1225 yılında ölünce yerine oğlu Davud geçti.
- ☞ Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubat, 1228 yılında Mengüeklilerin Erzincan-Kemah koluna son vererek Selçuklulara bağladı.

- ☞ Hükümdar Davut Şah'ın Erzincan'daki sarayına davet ettiği Muvaffakuddin Abdüllâtîf, tıp, fizik ve felsefe alanlarında önemli eserler ortaya koymuştur.

Divriği Ulu Camii

resim

➔ Notlarım

Artuklular (1102 - 1409)

- ☞ Selçuklu komutanlarından **Artuk Bey, Sultan Alp Arslan'ın yanında Malazgirt Savaşı'na katılmış ve Anadolu'nun fethinde büyük yararlılıklar göstermişti.**
- ☞ Artuk Bey Suriye Selçuklu Sultanı Tutuş'un hizmetine girdikten sonra **Kudüs'e vali (yönetici) olarak gönderildi.**
- ☞ Onun ölümünden sonra **Fatımîlerin Kudüs'ü işgali (1098) üzerine oğulları Sökmen ve İlgazi, Güneydoğu Anadolu bölgesine gelip yerleştiler.**
- ☞ Burada **Artuklular üç kola ayrılarak hüküm sürdüler.**

Hasan Keyf-Amid (Diyarbakır) Artukluları (1102 - 1231)

- ☞ Artuk Beyin oğlu Sökmen Bey tarafından **1102 yılında Diyarbakır'da kuruldu.**
- ☞ Hasan Keyf Artukluları son hükümdarları Mesut'un ölümünden sonra **1231 yılında Eyyubiler tarafından yıkıldı.**

Mardin Artukluları (1108 - 1409)

- ☞ Mardin Artukluları 1108 yılında **Artuk Beyin oğlu İlgazi tarafından Mardin merkez olmak üzere kuruldu.**
- ☞ Bu kol **en güçlü ve en uzun ömürlü Artuklu kolu oldu.**
- ☞ **Haçlılara karşı başarılı savaşlar yaptı. Antakya Prensiği yönetimindeki Haçlı ordusunu bozguna uğratarak Halep sehrini ele geçirdi.**
- ☞ **Timurtaş, 1114'te Urfa'yı Haçlılardan aldı.**
- ☞ **Karakoyunlu hükümdarı Kara Yusuf, Mardin Artuklular'ın 1409 yılında ortadan kaldırdı.**

Harput Artukluları (1185 - 1234)

- ☞ **Mardin Artukluları'ndan İmadeddin Ebu Bekir 1185 yılında Harput'u alarak burada Harput Artukluları Beyliği'ni kurdu.**
- ☞ **Zamanla Moğol ve Eyyubilerin egemenliğinde yaşayan Harput Artukluları'nı 1234 yılında Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubat ortadan kaldırdı.**

Beyliğin Önemi

- ☞ Artuklular'ın hüküm sürdüğü alanlarda **Türkmenlerin dışında yabancı milletler de yaşıyordu.**
- ☞ Yaşadıkları toprakların **Mısır, Suriye ve İran yolları üzerinde bulunmasından dolayı bölgede ekonomik ve kültürel faaliyetler son derece gelişti.**
- ☞ **Pek çok merkezde saray, cami, türbe, çarşı, hastane, kale, köprü ve imaret yaptırıldılar. Diyarbakır'da yaptırılan Artuklu Sarayı, dönemin en ünlü mimarî eserlerindendi.**
- ☞ Artuklular döneminde **Batman suyu üzerinde yapılan Malabadi Köprüsü ve Mardin Ulu Camii bugün de kullanılmaktadır.**
- ☞ **Haberleşme, kontrol, denge kurma ve ayarlama ilmi olan sibernetiğin ilk kurucusu olan El-Cezeri Artuklular Devrinin en önemli isimlerindendir.**

Çaka Beyliği (1081-1093)

- ☞ Selçuklu-Bizans Savaşları sırasında Bizans'a esir düşen Çaka Bey, 1081'de Bizans'tan kaçarak İzmir'i ele geçirdi ve burada Çaka Beyliği'ni kurdu.
- ☞ Burada kurduğu donanmasıyla Bizans'ın elindeki Ege adalarını fethetti.
- ☞ Çanakkale ve Edremit'i ele geçirdi.
- ☞ Bizans imparatorunun entrikaları sonucunda damadı olan Türkiye Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan'la arası açıldı.
- ☞ I. Kılıç Arslan'ın yanına uzlaşmak için gittiği sırada zehirlenerek öldürüldü (1093).
- ☞ Çaka Bey'in kontrolü altındaki bütün topraklar Bizans'ın eline geçti.
- ☞ Çaka Bey ilk Türk denizcisi olarak kabul edildiğinden Çaka Beyliği Türk Denizcilik Tarihi açısından önemli bir konumda yer almaktadır.

resim

Sökmenliler (1110-1207)

- ☞ Sökmen Bey tarafından Van Gölü çevresinde kurulmuştur.
- ☞ Daha sonra sınırlarını Tebriz'i içine alacak şekilde genişletmiştir.
- ☞ 1202 yılında ülke topraklarına Eyyübler hâkim olmuştur.

İnaloğulları (1098-1183)

- ☞ Diyarbakır merkez olmak üzere Sadr tarafından kuruldu.
- ☞ 1183'te Selahaddin Eyyübi tarafından yıkılmıştır.

Çubukoğulları (1085-1213)

- ☞ Çubuk Bey tarafından Harput'ta kuruldu.
- ☞ Artuklular tarafından 1215'te yıkılmıştır.

Dilmaçoğulları (1085-1394)

- ☞ Alp Arslan'ın komutanı Mehmed Bey tarafından, Bitlis civarında kurulmuştur.
- ☞ Bağımsızlığını koruyamayan devlet önce Artukluların, sonra da Irak Selçuklularının eline geçti.
- ☞ Son olarak Akkoyunlular 1394'te Dilmaçoğulları'na son vermiştir.

İnançoğulları (1261-1368)

- ☞ Uç beyi Mehmed Bey tarafından Denizli'de kuruldu.
- ☞ 1368'de Germiyanoglu İshak Bey tarafından yıkıldı.

Tanrıvermişoğulları (1081-1093)

- ☞ Tanrıvermiş Bey tarafından İzmir ve çevresinde kurulmuştur.
- ☞ Bizans tarafından 1093'te ortadan kaldırılmıştır.

Notlarım

etkinlik

Türkiye Selçuklu Devleti

1339 1340

Türkiye Selçuklu Devleti'nin Kuruluş Dönemi

- ☉ Türkiye Selçuklu Devleti, Alparslan'a karşı yaptığı saltanat mücadelesini kaybeden Kutalmışoğulları'ndan Süleyman Şah tarafından kurulmuştur.
- ☉ 1074'te Konya'yı Bizans'tan alan Süleyman Şah, daha sonra İznik'i alarak burayı başkent yaptı.
- ☉ Afyon ve Kütahya çevresini alan kardeşi Mansur'la arası açılınca Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah'tan yardım isteyen Süleyman Şah, Melikşah'tan aldığı yardım sonucu kardeşini yendi.
- ☉ Savaşta Mansur öldürüldü. Bu gelişme üzerine Melikşah Süleyman Şah'a hükümdarlık unvanı verdi.
- ☉ Böylece 1077'de Anadolu Selçuklu Devleti kurulmuş oldu.

- ☉ Süleyman Şah, Bizans'ın Anadolu'nun batısındaki topraklarını fethettikten sonra, İstanbul Boğazı'na kadar gelip güneye yönelmişti.
- ☉ Adana, Çukurova, Tarsus, Antakya bölgelerini ele geçirdi.

Kuruluşunda Türkiye Selçukluları

- ☉ Süleyman Şah, genişlemesinden rahatsız olan Suriye Selçuklu Meliki Tutuş'a rağmen ilerlemesini sürdürerek Halep Kalesini kuşattı.
- ☉ Bu gelişme karşısında Artuk Bey ile ittifak kuran Tutuş Bey Süleyman Şah'ı Halep'te yendi, savaşta Süleyman Şah öldü (1086).
- ☉ Böylece kısa zamanda ülke topraklarını Boğaz'dan Suriye'ye kadar genişleten Süleyman Şah dönemi kapanmış oldu.

Süleyman Şah'tan Sonraki Dönem

- ☉ Süleyman Şah'ın ölümü üzerine Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah Anadolu Selçuklu Devleti'ni kontrol altında tutmak için çalışmalar yaptı. Bunu gerçekleştirmek için de Süleyman Şah'ın oğullarını yanına getirtirdi.
- ☉ Anadolu'ya Emir Porsuk ve Emir Bozan komutasında bir ordu gönderdi.
- ☉ Ancak kendisi bu sırada ölünce (1092), Türkiye Selçuklu Devleti üzerinde hâkimiyet kurma şansı ortadan kalkmış oldu.
- ☉ Melikşah'ın ölümüyle, Süleyman Şah'ın oğulları Kulan Arslan ve I. Kılıç Arslan İznik'te Selçuklu tahtına oturmuş oldular.

Notlarım

I. Kılıç Arslan Dönemi (1092-1107)

- ☞ I. Kılıç Arslan babası Süleyman Şah'ın ölümünden itibaren boş kalan tahta İznik'te çıkmış ve karışıklıkları önlemiştir.
- ☞ İstanbul'un fethi konusunda kayınpederi Çaka Bey'le anlaşmış ancak Bizans entrikaları sonucu Çaka Bey'i öldürmüştür.
- ☞ Malatya'yı kuşattığı sırada Haçlıların Anadolu'ya girdiğini gören I. Kılıç Arslan, Haçlılarla savaşmış ancak kalabalık Haçlı kuvveti karşısında başarılı olamamıştır.
- ☞ Başkent İznik'i boşaltarak Konya'ya taşımıştır.
- ☞ Haçlıların Kudüs'e ulaşmalarını önleyememiş fakat onlara ağır kayıplar verdirmiştir.

resim

- ☞ Tekrar Malatya'ya yönelen I. Kılıç Arslan, Danışmentliler'den Malatya'yı almıştır.
- ☞ Daha sonra Musul'u ele geçmiştir. Bunun üzerine Büyük Selçuklu Sultanı ile arası açılmış ve yapılan savaşta I. Kılıç Arslan yenilmiştir.
- ☞ I. Kılıç Arslan savaş sonrasında Habur Irmağı'nı geçerken boğularak ölmüştür (1107).

Selçuklular Haçlı
Ordularına Karşı ←

I. Mesud Dönemi (1116-1155)

- ☞ I. Kılıç Arslan ölümünden sonra Selçuklu tahtı bir süre boş kaldı.
- ☞ Daha sonra I. Kılıç Arslan'ın oğlu Şahin Şah tahta geçti. Fakat kardeşi Mesud, Danışmentli Emir Gazi'nin yardımıyla Selçuklu hükümdarlığını ele geçirdi (1116).
- ☞ I. Mesud Danışmentlerin elinde bulunan Anadolu hâkimiyetini tekrar Selçuklulara kazandırdı.
- ☞ Ankara, Çankırı ve Kastamonu'yu ele geçirdi.
- ☞ Türkleri Anadolu'dan atmak isteyen Bizans İmparatoru Manuel Komnenos'u yenilgiye uğrattı (1146).
- ☞ Bu sırada Anadolu'ya gelen II. Haçlı ordusu kuvvetlerine karşı Danışmentlilerle beraber başarılı mücadeleler verdi.
- ☞ II. Haçlı Seferinden sonra I. Mesud fazla yaşamadı.

- ☞ Çukurova'da bazı kale ve şehirleri ele geçirdikten sonra öldü (1155).
- ☞ Batılı kaynaklarda Sultan Mesud döneminde Anadolu'yla ilgili ilk defa "Türkiye" ifadesi kullanılmaya başlamıştır.

? Örnek 1

Anadolu Selçuklu Devleti'nin ilk başkenti İznik iken, daha sonra Konya olmuştur.

Bu değişikliğin en önemli nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İznik'in coğrafi açıdan elverişsizliği
- B) Konya'nın stratejik öneme sahip olması
- C) Haçlı saldırıları sonucu İznik'in elden çıkması
- D) Moğolların Anadolu'yu istila etmeleri
- E) Konya'nın Bizans başkentine olan uzaklığı

Çözüm 1

I. Haçlı Seferi sırasında Haçlılara karşı koyamayan I. Kılıç Arslan, başkenti İznik'ten Konya'ya taşımak zorunda kalmıştır.

Notlarım

Haçlı Seferleri

- ⌚ XI. yüzyılın sonlarından XIII. yüzyılın sonlarına kadar (1096 - 1270) dini, siyasi ve ekonomik nedenlerle Avrupa'dan doğuya doğru yapılan ve kutsal topraklar olarak kabul edilen "Kudüs ve civarını" Müslümanlardan kurtarmayı amaçlayan seferlere "**Haçlı Seferleri**" denmiştir.

Dini Nedenler

- ⌚ Hıristiyanların Müslümanların elinde bulunan Kudüs'ü almak istemesi
- ⌚ Hıristiyan Kluni tarikatının Avrupa halkını Müslümanlarla savaşmak için kışkırtması
- ⌚ Papanın Ortodoks Hıristiyanlar üzerinde etki alanını genişletmek istemesi
- ⌚ Din adamlarının bu savaşlara katılanlarla cennet vaat etmesi

Siyasi Nedenler

- ⌚ Bizans'ın Türklere karşı Avrupa'dan yardım istemesi
- ⌚ Sövalye ve soyluların macera istekleri
- ⌚ Soyluların fethedecekleri topraklarda krallık kurmak istemeleri
- ⌚ Türklerin Anadolu'dan çıkarılmak istenmesi

Ekonomik Nedenler

- ⌚ Yoksulluk içindeki Avrupalıların doğunun zenginlik kaynaklarını ele geçirmek istemeleri
- ⌚ Doğu ticaret yollarına sahip olmak istemeleri

Bu seferlere katılanların silahlarında ve giysilerinde "hac" işareti bulunmasından dolayı "**Haçlı Seferleri**" denmiştir.

I. Haçlı Seferi (1096-1099)

- ⌚ Bizans imparatorunun yardım istemesi üzerine Papa II. Urban Clermont Konsili'nde halkı Müslümanlara karşı savaşa davet etmişti.
- ⌚ Avrupa'nın her yerinden bir araya gelen Haçlılar keşiş Piyer Lermite liderliğinde, Anadolu'ya doğru harekete geçmişlerdi.
- ⌚ Düzenli bir ordu olmaktan uzak olan bu grubu Türkiye Selçukluları kolayca ortadan kaldırdı.
- ⌚ Fakat ikinci grubu oluşturan ve soyluların yönetimindeki birlikler Selçuklu Devleti'nin merkezi olan İznik'i kuşatarak ele geçirdiler.
- ⌚ I. Kılıç Arslan, Anadolu'daki Türk devletlerinden de yardım alarak Haçlı ordusuyla Eskişehir yakınlarında Dorleon Savaşı'nı yaptı.
- ⌚ Bu savaşı kaybeden I. Kılıç Arslan bundan sonra savaş taktiğini değiştirerek gerilla (vur - kaç) taktiğini uygulamaya başladı.
- ⌚ Bu taktik, Haçlıların büyük kayıplar vermesine neden oldu.
- ⌚ Haçlılar, Türkiye Selçukluları Devleti'nin sınırlarından geçtikten sonra Antakya, Kudüs ve Urfa'yı aldı.
- ⌚ Kudüs'te krallık, Urfa, Antakya, Yafa ve Sam'da ayrı ayrı kontluklar kurdular.

Notlarım

II. Haçlı Seferi (1147 - 1149)

- ☞ Bu sefer Musul Atabeyi İmameddin Zengi'nin Urfa Kontluğu'nu ortadan kaldırması üzerine düzenlenmiştir.
- ☞ Alman İmparatoru Konrad ve Fransa Kralı Lui tarafından yönetilen Haçlı Ordusu Anadolu'dan geçerken Sultan Mesud tarafından Konya'da bozguna uğratıldı.
- ☞ Bu sefer sırasında Antalya'da terk edilen üç binden fazla Haçlı askeri Türkler tarafından himaye altına alınmış, yaralıları tedavi edilmiştir.
- ☞ Konrad ve Lui İznik'e sığınmışlardır.
- ☞ Geri çekilişleri sırasında Ege kıyılarını takip ederek birçok kayıp verdikten sonra Antalya'dan gemilere binerek Suriye'ye gitmişlerdir.
- ☞ Kudüs'e ulaşan Alman İmparatoru ve Fransa Kralı Şam'ı kuşatmışlar da başarılı olamamışlardır.

- ☞ Böylece kralların katıldığı ilk sefer başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Fransa Kralı Lui Antakya'da

III. Haçlı Seferi (1189 - 1192):

- ☞ Eyyubilerin başında bulunan Salahaddin Eyyubi Hittin Savaşı'yla Kudüs'ü Haçlılardan geri aldı (1187).
- ☞ Bu gelişme üzerine Alman İmparatoru Frederic Barbarossa'nın karadan, Fransa Kralı Philippe August ve İngiltere Kralı Richard'ın ise deniz yoluyla katıldığı bir Haçlı Seferi oluşturuldu.
- ☞ Almanlardan oluşan Haçlı Ordusu Anadolu'dan geçerken II. Kılıç Arslan tarafından ağır kayıplara uğradı.
- ☞ Alman imparatorunun Silifke'de ölümü üzerine kuvvetleri dağılmış, Fransa Kralı ile İngiliz Kralı da Salahaddin Eyyubi'ye karşı başarılı olamamışlardır.

EYYUBİLER (1174- 1250)

- * Mısır'daki Fatımi egemenliğine son veren Selahaddin Eyyubi tarafından kurulmuştur.
- * Kısa sürede Filistin, Suriye, Irak ve Güneydoğu Anadolu'yu ele geçiren Selahaddin Eyyubi, Hittin Savaşı ile Kudüs'ü ele geçirdi (1187).
- * III. Haçlı Seferi'nde Haçlıları yenilgiye uğrattı.
- * 1250 yılında Eyyubi ordusundaki komutanlardan Aybey, yönetimi ele geçirek Memlukler Devletini kurdu.

Notlarım

IV. Haçlı Seferi (1202 - 1204)

- ⌚ Eyyubilerin Filistin ve Suriye'deki bazı yerleri ele geçirmeleri ve yeni Bizans İmparatoru'nun yardım çağrıları üzerine Papa III. Innocent bütün Hristiyanları tekrar Haçlı Seferine çağırdı.
- ⌚ Bu sefer Avrupalı krallar yerine doğrudan Kilise tarafından yönetilmiştir.
- ⌚ Bu yeni ordu Venedikliler'le anlaşarak deniz yoluyla Mısır'a gitmek istedi.
- ⌚ Bizans'taki taht kavgaları sırasında imparator adayı Aleksios'un isteği üzerine İstanbul'a geldiler.
- ⌚ Ancak şehri yağmalamaya başladılar ve İstanbul'u işgal ederek burada Latin İmparatorluğu kurdular.
- ⌚ Bu durum karşısında, Bizans imparatorluk ailesinin bir kısmı İznik'e giderek İznik Rum İmparatorluğu'nu kurarken diğer bir kol Trabzon Rum İmparatorluğu'nu kurmuştur.

- ⌚ İznik Rum İmparatorluğu 1261 yılında İstanbul'u Latinlerden geri almıştır.
- ⌚ Trabzon Rum İmparatorluğu'na Fatih Sultan Mehmet 1461 yılında son vermiştir.
- ⌚ Bir Katolik-Ortodoks çatışmasına dönen IV. Haçlı Seferi'nden sonra dört büyük Haçlı Seferi daha düzenlenmiştir.
- ⌚ Bu seferlerden hiçbiri Anadolu üzerinden yapılmamış ve Haçlılar bir başarı elde edememişlerdir.

→ İstanbul'un Haçlılar Tarafından İşgali

resim

soru

Haçlı Seferlerinin Sonuçları

Dini Sonuçlar

- ⌚ Avrupa'da kiliseye ve din adamlarına duyulan güven sarsılmıştır.
- ⌚ Skolastik düşünce zayıflamış, hümanizm düşüncesi doğmuştur.
- ⌚ Haçlılar, kutsal kabul ettikleri şehirlere uzun süre hâkim olamamışlardır.
- ⌚ Katolik ve Ortodokslar arasındaki ayrılıklar artmıştır.

Siyasi Sonuçlar

- ⌚ Seferlere katılan derebeyi ve şövalyelerin bir kısmının ölmesi, bir kısmının da ülkelerine döndüklerinde borçları yüzünden mal varlıklarını satmaları feodalite rejiminin zayıflamasına neden olmuştur.

- ⌚ Merkezi krallıklar güç kazanmaya başlamıştır.
- ⌚ Batı Anadolu'nun Bizans'ın eline geçmesi Anadolu'nun Türkleşme sürecini geciktirdi.
- ⌚ Türklerin batıya doğru ilerleyişleri bir süre için durdu.

Ekonomik Sonuçlar

- ⌚ Doğu ile Batı ülkeleri arasındaki ticari ilişkiler artmıştır.
- ⌚ Akdeniz limanları önem kazanmıştır.
- ⌚ Papa ve Avrupalı Kralların, Haçlı Seferleri sırasında İtalyan bankerlerden borç para almaları bankacılığın gelişmesine neden olmuştur.
- ⌚ Avrupa'da derebeylerin topraklarını satın alan burjuva sınıfı, ticaretin de gelişmesiyle zenginleşmiştir.

Teknolojik ve Kültürel Sonuçlar

☞ Avrupalılar, seferler sırasında **Türk ve İslam** dünyasından öğrendikleri

- ✓ cam imalatı
- ✓ deri işleme
- ✓ dokuma sanayisi
- ✓ barut
- ✓ pusula
- ✓ kâğıt
- ✓ matbaa

gibi gelişme ve buluşları **ülkelerine götürerek kullanmışlardır.**

☞ Bu durum Avrupa'da bilimsel ve kültürel hayatın canlanmasına katkıda bulunmuştur.

☞ Avrupalılar İslam kültürü sayesinde Eski Yunan eserlerini tanıdılar ve bu da Rönesans hareketlerine yol açtı.

☞ Avrupalılar, Türk ve İslam mimarisinde gördükleri üslupları kendi mimari eserlerinde de kullanmaya başlamışlardır.

Haçlı Seferleri sonrasında Avrupalılarca öğrenilen

- * barut, **derebeyliklerin yıkılarak siyasi yapının değişmesinde;**
- * pusula, **coğrafi keşiflerin başlamasında;**
- * kâğıt ve matbaa ise **Rönesans ve Reform hareketlerinin başlamasında etkili olmuştur.**

? Örnek 2

- I. Fransa'da ortaya çıkan Kluni tarikatının Hristiyanları Müslümanlara karşı kışkırtması
- II. Hristiyanların kutsal yerleri, özellikle Kudüs'ü Müslümanlardan geri almak istemesi
- III. Bizans İmparatorluğu'nun Avrupa'dan yardım istemesi
- IV. Avrupa'da toprak sahibi olmayan soyluların toprak elde etmek istemesi
- V. Senyör ve şövalyelerin macera arzusu

Haçlı Seferlerinin yukarıda verilen nedenlerinden hangileri, Avrupa'da halkın sefere katılımını arttırmada diğerlerinden daha çok etkili olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız II B) I ve II C) II ve V
D) III ve IV E) I, II ve IV

Çözüm 2

Avrupa'da halkın sefere katılmasının temel nedeni dini- dir. Buna göre I. ve II. öncüldeki gelişmeler halkı sefere dahil etmek içindir. Diğer öncüller daha çok soylularla ilgilidir.

➔ Notlarım

? Örnek 3

Haçlı Seferleri'nin sonucunda,

- Doğu-Batı ticareti gelişerek Avrupa zenginleşmiştir.
- Böylece Doğu ile Batı arasında kültür alışverişi olmuştur.

Bu sonuçlara bakarak Haçlıların,

- I. ekonomik hareketliliğin artması,
- II. farklı medeniyet ve insanların tanınması,
- III. gemicilik tekniklerinin geliştirilmesi,

sonuçlarından hangilerini elde ettikleri söylenemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

Çözüm 3

Ticaretin ve kültür alışverişinin gelişmesiyle I. ve II. öncüldeki sonuçlara ulaşılmıştır. Gemicilik tekniklerinin gelişmesi doğrudan Haçlı Seferleri ile ilgili değildir.

II. Kılıç Arslan Dönemi:

- II. Kılıç Arslan kardeşine karşı Bizans'la saldırmazlık anlaşması imzalayarak, batı sınırını güvenceye aldıktan sonra harekete geçti.
- Kardeşi Şahin Şah'ın elindeki Ankara-Cankırı yöresini, Danışmentliler'den Elbistan ve Kayseri çevresini, Musul Atabeyliği'nden Tokat ve Niksar'ı aldı.
- Mengüceklileri tamamen egemenliğine aldı.
- Onun yaptığı başarılı fetihler sonucunda Türkiye Selçuklu Devleti Sakarya Irmağından Fırat'a kadar olan bölgeyi kontrol etmeye başladı.

Miryokefalon Savaşı

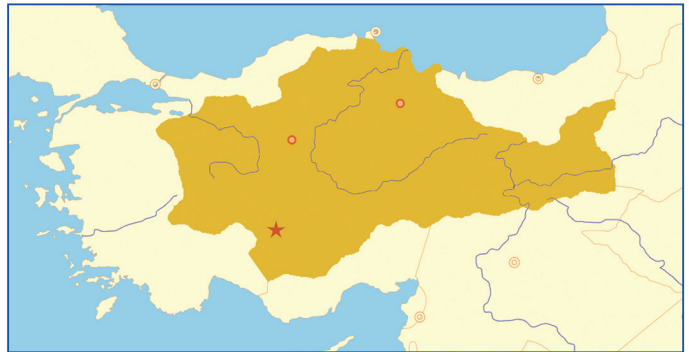
- II. Kılıç Arslan'ın hızla sınırlarını genişletmesi Bizans'la arasının açılmasına neden olmuştu.
- Bizans İmparatoru Manuel, Anadolu'dan Türkleri tamamen atmak için büyük bir ordu hazırladı.
- Bizans ordusunu karşılayan Türkmen grupları gerilla savaşlarıyla rahatsız ettikleri Bizans ordusunu Denizli yakınlarındaki sarp bir vadi olan Miryokefalon vadisine soktular.
- Pusuda bekleyen II. Kılıç Arslan komutasındaki Selçuklu ordusu, 1176'da Bizans'a ağır bir darbe vurdu.

resim

Miryokefalon Savaşı'nın Sonuçları

- Bu zaferle Bizans'ın Anadolu'dan Türkleri atma rüyası tamamen sona erdi.
- Avrupalılar da artık Anadolu'yu Türk yurdu olarak kabul etmek zorunda kaldılar.
- Malazgirt Zaferi Anadolu'nun kapılarını açarken, Miryokefalon Zaferi Anadolu'nun kesin olarak Türk yurdu olduğunu ilan etmiştir.
- Miryokefalon Savaşı'ndan sonra II. Kılıç Arslan, Danışmentliler'den Malatya'yı, Ermeniler'den Çukurova civarını, Bizans'tan da Kütahya ve Eskişehir'i alarak sınırlarını genişletmişti.
- II. Kılıç Arslan'ın hükümdarlığı sırasında Anadolu'da Türk siyasi birliğini tesis edilmisti.
- II. Kılıç Arslan, son dönemlerinde ülkenin yönetiminde geri plana çekilerek, Türk devlet yönetimi gereği ülkeyi 11 oğlu arasında bölüştürdü.
- Çok geçmeden oğulları arasında taht kavgaları başladı.
- Bu sırada II. Kılıç Arslan 1192'de hayatını kaybetti.

II. Kılıç Arslan Dönemi Sınırları

resim

Notlarım

I. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi (1192 - 1196 / 1205- 1211)

- ☞ II. Kılıç Arslan'dan sonra Türkiye Selçuklularının başına I. Gıyaseddin Keyhüsrev geçti (1192 - 1196).
- ☞ Fakat kardeşleri hükümdarlığını kabul etmeyerek isyan ettiler.
- ☞ Mücadeleler sonunda Rükneddin Süleyman Şah, Türkiye Selçuklu hükümdarı oldu.
- ☞ Rükneddin Süleyman Şah zamanında Bizans ver-giye bağlandı, Saltuklular Beyliğine son verildi.
- ☞ 1204 yılında Rükneddin'in ölümü üzerine Gıya-seddin Keyhüsrev yeniden tahta çıktı.
- ☞ Gıyaseddin Keyhüsrev Trabzon Rum imparatorluğu üzerine sefer düzenleyerek Samsun'u aldı, Karadeniz Ticaret Yolu'nun gü-venliğini sağladı.
- ☞ Daha sonra güneye yönelerek Antalya'yı aldı.
- ☞ Deniz ticaretini canlandırmak için çalışmalar ya-pıldı.
- ☞ Ayrıca bu amaca yönelik olarak Venediklilerle ti-carete anlaşması yapıldı.
- ☞ Bu dönemde donanma kurularak, ilk defa deniz-cilik alanında çalışmalara başlanmış oldu.
- ☞ Doğu'da Eyyubilere karşı önlemler aldıktan son-ra, İznik Rum Devleti üzerine yöneldi.
- ☞ Alâşehir'de yapılan savaşta şehit oldu (1211).

I. İzzeddin Keykavus Dönemi (1211-1220)

- ☞ I. Gıyaseddin Keyhüsrev'den sonra tahta I. İzzed-din Keykavus geçti.
- ☞ I. İzzeddin Keykavus, babasının takip ettiği tica-ret politikasını sürdürdü.
- ☞ Bu amaçla Sinop şehri fethedildi. Böylece; Türkiye Selçukluları, Karadeniz'e ulaşır-ken, şehir ithalat ve ihracat limanı haline getiril-miştir.
- ☞ Kıbrıs Krallığı ve Venedik ile ticaret antlaşmaları imzalamıştır.
- ☞ Karadeniz ticaret yolunun güvenliğini sağlamak amacıyla Trabzon Rum İmparatorluğu'nu vergiye bağlamıştır.
- ☞ İzzeddin Keykavus, 1220 yılında Eyyubiler üzerine sefere çıktığı bir sırada Urfa-Viranşehir'de vefat etti.
- ☞ Sivas'ta yaptırdığı darüşşifanın yanındaki türbesine defnedildi.
- ☞ Yerine kardeşi Alâeddin Keykubad geçti.

İzzettin Keykavus Adına Sinop Kalesi'ne Yazılmış Farsça ve Yunanca Kitabe

Notlarım

Alaeddin Keykubat (1220-1237)

- ☉ Moğol istilasının başladığı bir zamanda hükümdar olmuştur.
- ☉ Onlara karşı koyabilmek için Konya, Kayseri ve Sivas gibi şehirlere surlar yaptırdı.
- ☉ Daha sonra tedbirlerini artırarak Eyyubilerle anlaştı, Moğollarla iyi ilişkiler kurmaya çalıştı.
- ☉ Bu önlemlerden sonra fetihlere başlayarak Ala'ye (Alanya) adını verdiği liman kentini almıştı.
- ☉ Kuzeyde ise Karadeniz'i geçerek Kırım'ın önemli bir limanı olan Suğdak'ı ele geçirdi.
- ☉ Kırım'ın alınması Selçuklu Devleti'nin denizlerde de üstün hale geldiğinin göstergesi olmuştur.
- ☉ Trabzon Rum İmparatorluğu'na son vermek için Trabzon'u kuşattı fakat başarılı olamadı.

- ☉ Güney'de İcel'i aldıktan sonra kendisine karşı ittifak halinde bulunan Artuklular ve Eyyubi kuvvetlerini yenmişti.
- ☉ Moğol saldırılarının artması üzerine Kafkaslardaki Harzemşahlara ittifak teklif etti.
- ☉ Ancak ittifak teklifinin aksine Harzemşahlar Doğu Anadolu şehirlerine saldırdı.

Alaeddin Keykubat Anıtı

Yassı Çemen Savaşı

- ☉ Moğol saldırıları nedeniyle parçalanmış Harzemşahlar daha batıya göç ederek Doğu Anadolu'ya kadar geldiler.
- ☉ Harzemşahlar'ın Selçuklulara bağlı sanat, bilim ve kültür merkezi olan Ahlat'ı işgal ederek yağmalamaları ilişkilerin bozulmasına neden oldu.
- ☉ İki devlet arasında Erzincan yakınlarında Yassı Çemen Savaşı yapıldı (1230).
- ☉ Bu savaşta mağlup olan Harzemşahlar bir daha toparlanamadılar. Celaleddin Harzemşah'ın ölümüyle bu devlet tarihe karıştı (1231).
- ☉ Bu savaş, Türkiye Selçuklularıyla Moğollar arasındaki tampon bölgenin kalkmasına neden oldu.

- ☉ Selçukluların doğuda kazanmış olduğu başarılar Eyyübileri harekete geçirdi.
- ☉ Harput Artukluları da Eyyübilerle birleşti.
- ☉ Bu ittifaka karşı yapılan savaşı kazanan Selçuklular, Harput'u ele geçirdiler (1234).
- ☉ Bu savaştan sonra da iki ülke arasında Doğu Anadolu'nun hâkimiyeti için mücadele devam etmişti.
- ☉ Keykubat, Eyyubilere kesin darbeyi vurmak için hazırladığı bir sırada, zehirlenerek 1237'de öldürülmüştür.

Harzemşahlar*** Aral Gölü'nün güneyinde**

Muhammet Kutbettin tarafından kurulan bir Türk devletidir.

*** Parlak zamanlarda sınırları, Maveraünnehir'den Basra Körfezi'ne**

kadar genişlemiştir.

*** Moğol saldırısı sonucunda sarsılan devlet Celaeddin Harzemşah'ın Yassıçemen Savaşı'nda (1230) Türkiye Selçuklu Devleti'ne yenilmesiyle tamamen yıkılmıştır.***** Moğolların önünden kaçan Harezmliler, Anadolu'ya yerleşmişlerdir.****? Örnek 4**

Aşağıdakilerden hangisi, Anadolu Selçukluları ile Harzemşahlar arasında yapılan Yassıçemen Savaşı'na yol açmıştır?

- A) Anadolu'da siyasi birliğin oluşturulmak istenmesi
- B) Selçukluların ekonomik etkinliğini artırmaya çalışması
- C) İslam inancının yayılmak istenmesi
- D) Harzemşahların Selçuklu topraklarını işgal etmesi**
- E) Abbasi halifesinin otoritesinin zayıflaması

Çözüm 4

Cengiz-Moğol Devleti'nin baskısıyla batı yönünde göçe başlayan Harzemşahlar, Türkiye Selçuklu Devleti'nin sınırları içinde kalan Doğu Anadolu topraklarını işgal etmiştir. Bu durum iki taraf arasında savaş yapılmasını kaçınılmaz hale getirmiştir.

? Örnek 5

Anadolu Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat başa geçtikten sonra bir çok bilgini Konya'ya davet etmiş, onları desteklemiş ve korumuştur.

Alaeddin Keykubat böyle davranmakla aşağıdakilerden hangisini gerçekleştirmeye çalışmıştır?

- A) Ülkedeki ticaret hayatını canlandırmayı
- B) Konya'yı kültür ve bilim merkezi haline getirmeyi**
- C) Çeşitli etnik grupların birarada yaşamalarını sağlamayı
- D) Tarım gelirlerinde sürekliliği sağlamayı
- E) Merkezi yönetimi güçlendirmeyi

Çözüm 5

Alaeddin Keykubat'ın birçok bilgini Konya'ya davet ederek onları desteklemesi Konya şehrini bir bilim kültür merkezi haline getirmeye çalıştığını göstermektedir.

Notlarım

II. Gıyasettin Keyhüsrev (1237 – 1246)

- ☞ I. Alâeddin Keykubat'ın ölümünden sonra yerine geçen II. Gıyasettin Keyhüsrev zayıf kişilikli biriydi.
- ☞ Hükümdar üzerinde etkinlik kuran vezir Saadeddin Köpek kendine rakip gördüğü ileri gelen komutanları ve devlet adamlarını öldürtmüş, bu durum devletin zayıflamasına sebep olmuştur.
- ☞ Buna rağmen fetihler devam ederek Diyarbakır ve Tarsus gibi önemli şehirler fethedildi.
- ☞ Anadolu'da çıkan Baba İshak İsyanına kadar Moğollar Anadolu'ya girmeye cesaret edememişlerdi.
- ☞ Ancak dini nitelikli bir isyan olan Baba İshak Ayaklanması'nın gereğinden fazla sürmesi ve Keyhüsrev'in isyanı sona erdirememesi devletin güçsüzlüğünü ortaya çıkardı.

- ☞ Bu durum da Moğolları Anadolu'ya saldırmak için cesaretlendirmişti.

Baba İshak (Babailer) İsyanı (1240)

- * Moğol (İlhanlı) baskısı üzerine Anadolu'ya gelen Türkmenler ekonomik sıkıntıya düşmüşlerdi.
- * Bu durumdan yararlanan Türkmen Seyhlerinden Baba İshak Güneydoğu Anadolu'da isyan çıkarmış, isyan güçlükle bastırılabilmiştir.
- * Bu olay Selçuklu ordusunun yıpranmasına yol açmış, devletin güçsüzlüğü ortaya çıkmış, Moğolların Anadolu'ya girişlerini kolaylaştırmıştır.

Kösedağ Savaşı (1243)

- ☞ 1242 yılında Baycu Noyan komutasında Anadolu'ya giren bir Moğol ordusu önce Erzurum'u, ardından Sivas'ı işgal ederek Kayseri'ye kadar ilerledi.
- ☞ 80 bin kişilik Selçuklular Moğolları Sivas önlerinde Kösedağ'da karşıladı.
- ☞ Yapılan savaşta Türkiye Selçuklu ordusu yenildi.

- ☞ Anadolu'yu egemenlikleri altına alan Moğollar, Selçuklu hanedanından istediklerini tahta çıkarmışlardır. Bu durum Türkiye Selçuklularının Anadolu'daki etkinliğini azaltmıştır.
- ☞ Anadolu'nun batı kısımlarında bağımsız Türk beylikleri kurulmuştur. Böylece Anadolu'da kurulan Türk siyasal birliği bozulmuştur.

Kösedağ Savaşı'nın Sonuçları

- ☞ Türkiye Selçukluları dağılma ve yıkılma sürecine girmiştir.
- ☞ Anadolu, Moğolların hâkimiyetine girmiş ve Türkiye Selçukluları Moğollara bağlı hale gelmiştir.

- ☞ Anadolu'daki önemli bilim, sanat ve ticaret merkezleri tahribata uğramış, kültürel gelişmeler durmuştur.
- ☞ Moğol baskısı halkın batıya göçüne yol açmış, uçlarda Türk nüfusu yoğunlaşmıştır.

Türkiye Selçuklu Devleti'nin Yıkılış Dönemi

- ☞ Köseadağ Savaşı'ndan sonra Moğollar, Anadolu'nun büyük bir bölümünü işgal ettikleri gibi, Anadolu'ya gönderdikleri valiler aracılığıyla Türkiye Selçuklu Devletini idare ettiler.
- ☞ II. Gıyasettin Keyhüsrev'den sonra devletin başına geçen II. İzzeddin Keykavus Moğolların müdahalesiyle ülkeyi kardeşleri arasında paylaştımak zunda kaldı.
- ☞ Bu karışıklıklar devam ederken Memluk Sultanı Baybars, Moğolları Anadolu'dan atmak için Anadolu'ya doğru hareket etti.
- ☞ Moğolları Elbistan'da 1277'de ağır bir yenilgiye uğrattı, ancak Anadolu'dan gerekli yardım ve ilgiyi göremeyince, sonuç alamadan geri dönmek zorunda kalmıştı.

- ☞ Moğollar, Elbistan yenilgisi sonrasında Anadolu'da büyük bir zulüm yaptı.
- ☞ Bu sırada Moğol-Baybars çatışmasındaki karışıklıktan istifade etmek isteyen Türkmenler Karmanoğlu Mehmed Bey önderliğinde kısa bir süre Konya'ya hâkim oldularsa da, Moğollar Mehmed Bey ve oğlunu öldürdüler.
- ☞ Moğollar, 1308 yılında II. Mesut öldükten sonra yerine herhangi birini sultan ilan etmediler.
- ☞ Böylece Türkiye Selçukluları Devleti son buldu.
- ☞ Moğollar merkezden yolladıkları valilerle Anadolu'yu yönetmeye başladılar.

etkinlik

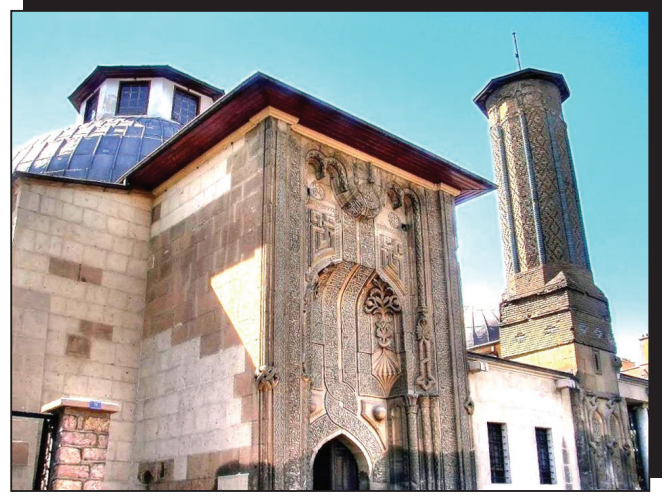
resim

soru

Türkiye Selçuklu Devleti'nin Türk Tarihindeki Rolü ve Önemi

- ☞ Malazgirt Savaşından sonra Anadolu'ya gelen dağınık Türk boyları birleştirerek Anadolu Türk birliğini kurdular.
- ☞ Türk geleneklerini İslami değerlerle birleştirerek Anadolu'nun Türk yurdu olmasını sağladılar.
- ☞ Bizans ve Haçlılara karşı yaptıkları mücadeleler ile hem Anadolu'nun Türk yurdu olarak kalmasını sağladılar, hem de Haçlıların İslam dünyasına zarar vermesini önlediler.
- ☞ Bizans ve Haçlıların zarar verdiği şehirleri yeniden inşa ederek Anadolu'nun imarını sağladılar.
- ☞ Türk kültürünün gelişmesine ve yayılmasına öncülük ettiler.

Konya İnce Minareli Medrese

Notlarım

Cengiz Han ve Moğol İmparatorluğu (1196 - 1227)

- * Asıl adı Temuçin olan Cengiz Han, bütün Moğol kabilelerini itaat altına alarak
Moğol Devletini kurmuştur.
- * Cengiz Han 1216 yılında Pekin'i ele geçirerek Çin'i egemenliği altına almış, 1219 yılında da Harezmi Seferi'ne çıkarak Maveraünnehir bölgesini ele geçirmiştir.
- * Bu dönemde Moğol Devleti'nin sınırları; doğuda Büyük Okyanus'tan batıda Anadolu'ya, kuzeyde Sibirya'dan güneyde Himalaya Dağları'na
kadar uzanmıştır.
- * Cengiz'in ölümü sonrasında Moğol topraklarında dört büyük devlet kurulmuştur.
- * Bunlardan Altın Orda Devleti Hazar Denizi'nin kuzeyinde,

- * İlhanlı Devleti İran'da,
- * Çağatay Hanlığı Türkistan'da,
- * Kubilay Hanlığı Çin'de hâkimiyet sürmüştür.

Cengiz Han Pekin'de

Örnek 6

Moğolların Anadolu'ya saldırılarıyla başlayan Köseadağ Savaşı, Selçukluların yenilgisiyle sonuçlanmış ve Anadolu'nun en bunalımlı dönemi başlamıştır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi Köseadağ yenilgisi-nin sonuçlarından biri değildir?

- A) Anadolu Türk Birliği'nin bozulması
- B) Balkanlarda Türk ilerleyişinin durması
- C) Moğolların Anadolu'yu sömürge haline getirmeleri
- D) Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılma sürecine girmesi
- E) Anadolu halkının yoksul düşmesi

Çözüm 6

Türkiye Selçuklularının Köseadağ Savaşı'ndan önce Balkanlarda herhangi bir fetih hareketi söz konusu değildir. B seçeneği dışındaki gelişmeler Köseadağ Savaşı'nın sonuçlarıdır.

Örnek 7

Köseadağ Savaşı'ndan sonra Anadolu Moğolların hâkimiyeti altına girmiş ve Moğollar Selçuklu soyundan istedikleri kişileri tahta çıkarmışlardır.

Bu bilgiye dayanarak Anadolu'yla ilgili,

- I. Siyasi istikrar bozulmuştur.
- II. Selçuklu otoritesi zayıflamıştır.
- III. Moğol baskısı artmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

Çözüm 7

Köseadağ Savaşı sonrasında Anadolu'da Moğol hâkimiyetinin artmasıyla siyasi istikrar bozulmuş, Selçuklular otorite kaybetmiş ve Moğolların baskısı artmıştır. Her üç öncülde bulunan yargıya da ulaşılabilir.

a. Devlet Yönetimi

- ☞ Türkiye Selçuklularında devlet teşkilatı, büyük ölçüde **Büyük Selçuklular örnek alınarak** düzenlenmiştir.
- ☞ Diğer Türk ve Türk İslam devletlerinde de olduğu gibi **taht ve iktidar "hükümdar ailesinin ortak malı" anlayışına dayanmaktaydı.**
- ☞ **Hükümdar ailesinden gelen her üyenin tahta çıkma hakkı bulunmaktaydı** bu durum da taht kavgalarına neden olmaktaydı.
- ☞ Selçuklu hükümdarları, tahta geçtiklerinde **Ab-basi halifesine hükümdarlıklarını onaylatmaya önem vermişlerdir.**
- ☞ Devleti yönetecek **şehzadeler daha küçük yaşta bilim adamları yanında eğitim görür, daha sonra atabey gözetiminde melik unvanıyla tahta geçmeye** hazırlanırdı.

- ☞ **Melikler, önce sultanın adının yazılması koşuluyla adlarına para bastırabilirler ve önce sultanın adının okunması koşuluyla hutbe okutabilirlerdi.**
- ☞ Türkiye Selçukluları, **Anadolu'nun coğrafi konumundan dolayı, merkezîyetçi bir idare kurma konusunda daha başarılı olmuşlardır.**
- ☞ Türkiye Selçuklu sultanları Büyük Selçuklu hükümdarlarından farklı olarak **Farsça unvanlar (keyhüsrev, keykavus, keykubat gibi) kullanmışlardır.**
- ☞ Bizans İmparatorluğu ve Ermeni sınırlarında, **ülke topraklarını saldırılardan korumak için oluşturulan "uc" adı verilen bölgelerin başında uc beyleri bulunurdu.**
- ☞ Selçuklularda **ilk madenî parayı I. Mesut, ilk altın parayı ise II. Kılıç Arslan** bastırmıştır.

soru

? Örnek 8

Türkiye Selçukluları, Moğol istilasından kaçıp Anadolu'ya gelen Türkmenleri uçlara yerleştirmiştir.

Türkiye Selçuklu Devleti'nin bu politikayla,

- I. Türkmenlere bağımsızlık kazandırmak,
 - II. Anadolu ticaretini geliştirmek,
 - III. Sınırlarını güvence altına almak,
 - IV. Anadolu'da feodalitenin yerleşmesini sağlamak
- amaçlarından hangilerini hedeflediği **söylenemez?**

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) III ve IV E) I, II ve IV

Çözüm 8

Anadolu'ya gelen Türkmenlerin uçlara yerleştirilmesi sınırları güvence altına alma isteğiyle alakalıdır. I, II ve IV. öncül ile ilişkili bir durum yoktur.

Notlarım

Pervaneci devlete ait toprakların dirliklere ayrılmasını sağladı.

Divan

- ☞ Türkiye Selçuklularında devlet işleri, **Büyük Divan'da görüşülürdü.**
- ☞ Divan'a **sultan veya vezir başkanlık yapardı.**
- ☞ Diğer Türk İslam devletlerinde olduğu gibi Türkiye Selçuklularında da **Büyük Divan'a bağlı alt divanlar vardı.**
- ✓ **Niyabet-i Saltanat Divanı hükümdar başkentte bulunmadığında devlet işlerini yürütür ve hükümdara vekâlet eder,**
- ✓ **Divan-ı Istifa mali işleri yürütür,**
- ✓ **Divan-ı Arz ordunun ihtiyaçlarını karşılar,**
- ✓ **Divan-ı Tuğra iç ve dış yazışmaları yürütür,**
- ✓ **Divan-ı İshraf devletin teftiş kurumudur.**

b. Ordu Teşkilatı

- ☉ Türkiye Selçuklu ordusunun, Büyük Selçuklu ordusundan en büyük farkı **deniz ticareti ve donanmaya verilen önemdir.**
- ☉ Türkiye Selçuklularında askeri sistemin temelini "iktâ sistemi" oluştururdu.
- ☉ Selçuklular, **merkezi otoriteyi güçlendirmek ve Türkmenler'in etkinliğini kırmak için kapıkulu (gulam) sistemini güçlendirmek istedilerse de bu çalışmalarında başarılı olamamışlardı.**

Türkiye Selçuklu Devleti'nin ordu,

- ✓ **Hassa birlikleri: Gulam askerleri (Kapıkulu)**
- ✓ **İktâ askerleri: Tımarlı sipahiler**
- ✓ **Uclarda Türkmenlerden oluşan kuvvetler**
- ✓ **Bağlı beylik ve devletlerden alınan askerler**
- ✓ **Gerektiğinde komşu milletlerden ücretli olarak alınan askerler şeklinde bölümlere ayrılmıştır.**

c. Sosyal Hayat

- ☉ **Selçuklu-Bizans savaşları ve Haçlı Seferleri** Anadolu'nun sosyal ve ekonomik hayatını olumsuz yönde etkiledi.
- ☉ Bunun sonucunda yerli halkın büyük bölümü **batıya ve sahillere göç etti.**
- ☉ Türkiye Selçukluları **Maveraünnehir ve Horasan'dan gelen Türklerin büyük bir kısmını boşalan bölgelere, bir kısmı da uç bölgelerine yerleştiler.**
- ☉ Hristiyanlara gösterilen dini hoşgörü Bizans yönetiminin baskısından bunalan Rum, Ermeni ve Süryanilerin Selçuklu topraklarına yerleşmelerine yol açtı.
- ☉ Genellikle ticaret ve çeşitli sanat dallarıyla uğraşan Ermeniler, Selçuklu devlet yönetiminde de görev almışlar, inançlarının gereklerini özgürce yerine getirebilmişlerdir.

- ☉ Türkiye Selçukluları **Sinop, Alaiye (Alanya), Antalya ve Samsun gibi merkezlerde tersaneler kurdular.**
- ☉ Ordu komutanına **Emir'ül Ümera,** donanma komutanına ise **Reisü'l Bahr veya Melikü's Sevahil** denirdi.
- ☉ Türkiye Selçukluları ordusunun silahları; **ok, yay, kılıç, kargı, topuz, zırh, gülle, mancınık ve kalkan** dı.
- ☉ Savaş zamanında ordu **merkez, sağ ve sol olmak üzere üç kola ayrılırdı.**
- ☉ Ayrıca ordunun **önünde öncü kuvvetler bulunurdu.**

resim

- ☉ Türkiye Selçuklularında halk, yaşam şekillerine göre **konargöçerler, köylüler ve şehirliler** olarak üçe ayrılmıştır.

Konargöçerler

Daha çok uç bölgelere yerleşerek hayvancılıkla uğraşan göçebe Türkmenlerin bir kısmı zamanla yerleşik hayata geçmiştir.

Köylüler

Devlete ait toprakları işleyen köylülerin başında köy kethüdası bulunurdu. Halkın güvenliğini iktâ sahibi sağlardı.

Şehirliler

Şehir halkını devlet memurları (yönetici ve askerler), ilmiye sınıfı (müderrisler, kadılar, medrese öğrencileri) tüccar, esnaf ve zanaatkârlar oluştururdu.

d. Ahilik

- ☞ Anadolu'da Ahi Evran'ın öncülüğünde Kayseri, Konya, Kırşehir'de esnaflar kendi aralarında dini, sosyal ve ekonomik özellikler taşıyan "Ahilik" adı verilen bir teşkilat oluşturmuşlardır.
- ☞ Ahiliğin temel amacı zengin ile fakir, üretici ile tüketici, halk ile devlet arasında ilişkiler kurarak "sosyal adaleti" gerçekleştirmektir.
- ☞ Üretim faaliyetleri ihtiyaca göre ayarlanır, üretilen mallar sıkı bir şekilde kontrol edilerek vatandaşın mağdur olmaması ve kalitesiz mal üretilmesi önlenmeye çalışılırdı.
- ☞ Ahilikte yamak, cıracak, kalfa ve usta arasında sıkı bir hiyerarşi bulunur, ancak belirli aşamalardan geçen kişiler bir üst basamağa geçebilirlerdi.

- ☞ Esnaflar kazançlarının bir bölümünü "Orta Sandık" adı verilen yerde toplarlardı.
- ☞ Burada toplanan paralarla ihtiyacı olan esnaflara kredi verilir, esnafların ortak ihtiyaçları karşılanırdı.

Kırşehir'de Bulunan Ahi Evran Anıtı

SORU

Bacıân-ı Rum

- * Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı, Türkmen hanımlarını örgütleyerek Bacıân-ı Rum adı verilen bir kadın teşkilatı kurmuştur.
- * Bu teşkilata mensup olan kadınlar genellikle nakışçılık, örgüçlük, cadırcılık, kilim ve halı dokumacılığı gibi işlerde çalışmışlar, gerektiğinde eşleri ile birlikte vatan savunmasında görev almışlardır.
- * Bu teşkilat, kadınlar arasında yardımseverliğin, konukseverliğin, doğruluğun benimsenmesine katkı sağladığı gibi Türk dilinin, Türk kültürünün ve İslam anlayışının yayılmasını da hızlandırdı.

? Örnek 9

Türkiye Selçuklularında

- I. Ahilik
- II. Bacıân-ı Rum
- III. Atabeylik

kurumlarından hangileri hem eğitim hem de ekonomi alanında faaliyet göstermiştir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

Çözüm 9

Ahilik ve Bacıân-ı Rum kurumları hem bir esnaf örgütlenmesi olarak ekonomik hem de üyelerini yetiştirdiği için eğitim veren kurumlardır. Atabeylik sadece meliklerin eğitimiyle ilgilidir.

Notlarım

e. Din ve İnanış

- Orta Asya'dan Anadolu'ya gelenler arasında **mutasavvıflar (tarikât önderleri)** da bulunmaktaydı.
- Bu mutasavvıflar arasında yer alan **Mevlana Celaleddin Rumi, Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre, Muhyiddin Arabi, Sadrettin Konevi**
- Anadolu'nun **Türkleşmesi ve İslamlaşmasında** önemli rol oynamıştır.
- XIII. yüzyıldan itibaren **Anadolu'da tarikâtlar yaygınlaştı.**
- Bunun nedeni ise, **dini hayatın gelişmesi ve siyasi düzenin bozulmasıdır.**
- Tarikâtlar **dini anlayışı, yaşayışı ve toplum yapısını** etkilemiştir.
- Anadolu'da **Babailik, Bektâşilik, Ekberilik, Mevlevilik, Rufailik, Nakşibendilik, Kadırlık ve Kübrevilik** gibi tarikâtlar yayılmıştır.

- Selçuklular, **Hıristiyan ve diğer din mensuplarına hoşgörülü davranmış, her türlü ibadetlerde serbest**

bırakmışlardır.

Mevlana

Hacı Bektaş-ı Veli Müzesinde Dervişler

resim

soru

f. Hukuk

- Hukuk, **şer'i ve örfi olmak üzere** ikiye ayrılırdı.
- Adalet işlerine önem veren Selçuklularda **sivil ve askeri davalar birbirinden ayrılmıştır.**

Şer'i hukuk

- * Yargının en üst yetkilisi olarak **kadı bulunurdu.**
- * Kadılar **din ve şeriatla ilgili bütün işlerde** yetkiliydiler.
- * Evlenme, boşanma, alacak, nafaka davalarına bakarlardı.
- * Kadı yanlış karar verir ve suçlu karara itiraz ederse, **kararlar diğer kadılar tarafından yeniden incelenir ve gereken yapılırdı.**

g. Sanayi

- Türkiye Selçuklularında **sanayi, büyük ölçüde Ahiler tarafından teşkilatlandırılmıştır.**
- Türkiye Selçuklularında **sanayinin temelini dokumacılık ve dericilik oluşturmuştur.**
- Bunların yanında **her türlü silah, sabun, boya ve aydınlatma malzemeleri** de imal ediliyordu.
- Selçuklu sanayisinin **ihtiyacı olan madenlerin çoğu Anadolu'dan temin edilmiştir.**

Örfi hukuk

- * **Asayisi bozanlarla ilgili davaları içerir ve "emir-i dad" denilen görevli bu tür davaları yürütürdü.**
- * **Askeri davalara "kadı-yı leşker" (kadı asker) adındaki kişiler bakardı.**
- * **Ağır siyasi suçlara ise sultanın başkanlığında toplanan "Divan-ı Mezalim" bakardı.**

Notlarım

h. Ticaret

- ☞ Anadolu önemli ticaret yollarını geçtiği bir coğrafyaya sahip olduğu için Selçuklular bu durumu değerlendirmişler ve birtakım çalışmalar yapmışlardır.
- ☞ Deniz ticaretinin gelişmesi için Antalya, Sinop, Alanya gibi limanlar fethedilmiştir.
- ☞ Liman kentlerine Türk tüccarlar yerleştirilmiştir.
- ☞ Kıbrıs Krallığı ve İtalyan Cumhuriyetleriyle ticaret antlaşmaları yapılmış, düşük gümrük vergisi alınmıştır.
- ☞ Tüccarların, korsan veya eşkıyadan doğacak olan zararlarına hazine garantisi getirilmiştir (sigortacılık).
- ☞ Şehirler arasında kısa aralıklarla kervansaraylar yapılmıştır.

- ☞ Kervansarayların giderlerini vakıflar aracılığıyla karşıladığı için hizmetler ücretsiz olmuştur.
- ☞ Konya-Aksaray yolunda "Sultan Han", Sivas-Malatya'da "Hekim Han", Antalya-Alanya arasında "Alara Han" oldukça ünlü kervansaraylardır.
- ☞ İlk Kervansaray II. Kılıç Arslan zamanında Kayseri-Aksaray yolu üzerinde yapılan "Alay Han"dır.
- ☞ Moğol istilasına kadar Anadolu'da canlı bir ticaret yaşamının sürdüğü görülmüştür.

→ Sultan Hanı

resim

? Örnek 10

Aşağıdakilerden hangisi, Türkiye Selçuklularının ticarete önem verdiklerini ortaya koyan bir kanıt değildir?

- A) Birçok kervansaray ve han inşa etmeleri
- B) Kuzey-güney ve doğu-batı yönünde yollar yapmaları
- C) Avrupalı tüccarlardan daha az gümrük vergisi almaları
- D) Toprakları iktâ usulüne göre dağıtmaları
- E) Tüccarların mallarının devlet tarafından sigorta edilmeleri

Çözüm 10

Toprakların iktâ sistemiyle dağıtılması daha çok tarım ve askerlikle ilgilidir. Doğrudan ticaretle ilgili bir gelişme değildir. D seçeneği dışındaki gelişmeler ticarete verilen önemi göstermektedir.

? Örnek 11

Aşağıdaki Türk-İslam bilginlerinden hangisi, Türkiye Selçuklu Devleti zamanında Türkiye'de etkin olmuş ve günümüze kadar etkinliği devam etmiştir?

- A) Hoca Ahmet Yesevi
- B) Yusuf Has Hacip
- C) Ömer Hayyam
- D) Ali Şir Nevai
- E) Mevlana Celaleddin Rumi

Çözüm 11

Mevlana Celaleddin Rumi Türkiye Selçukluları döneminde Anadolu'da etkili olmuş ve Mevlevi tarikatı vasıtasıyla da günümüze kadar etkisini korumuştur.

→ Notlarım

ı. Kültürel Hayat

- ☞ Türkiye Selçuklularında resmi dil **Arapça**, edebiyat dili **Farsça idi**. XIII. yüzyıldan itibaren resmi dil de **Farsça oldu**.
- ☞ Selçuklu Sultanları ve aydınları özellikle **Fars edebiyatına** önem veriyorlardı.
- ☞ Bu dönemde edebiyat ve devlet dili olarak **Türkçe saraydan uzak tutulmaktaydı**.
- ☞ Bu durum **Türk dilindeki gelişmenin yavaşlamasına** neden olmuştur.
- ☞ Malazgirt Savaşı ve Moğol istilasından sonra Anadolu'da **Türkçe konuşanların sayısı giderek artmıştır**.
- ☞ Türkçe'yi yayınladığı fermanla **Anadolu'da ilk defa resmi dil ilan eden Karamanoğlu Mehmet Bey'dir** (1277).

- ☞ **Alaeddin Keykubat** döneminde **bilim önemli bir gelişme göstermiştir**.
- ☞ Bu dönemde **İbn-i Bibi, Mehmet Ravendi ve Kadı Burhanettin** önemli tarihçiler arasındadır.
- ☞ **İbn-i Bibi, I. Alâeddin Keykubad Dönemini de kapsayan 1192-1280 yılları arasına ait "Türkiye Selçuklu Tarihi"ni** hazırlamıştır.
- ☞ Ayrıca **tıp, fizik ve felsefe alanlarında eserler yazan bilim adamları da yetişmiştir**.
- ☞ **Konya, Sivas, Kayseri, Amasya, Mardin, Erzurum ve Erzincan gibi** şehirlerde birçok medrese ve kütüphane açılmıştır.

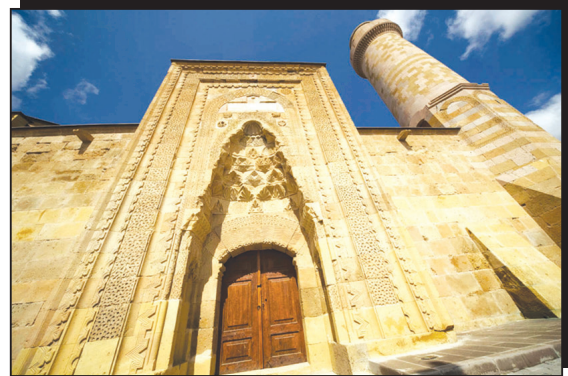

resim

j. Sanat

- ☞ Türkiye Selçukluları döneminde sanatın, **Büyük Selçuklu sanatının bir devamı olmakla birlikte süsleme ve işçilikte daha ileri olduğu** söylenebilir.
- ☞ Bu dönemde Anadolu'da **süsleme, çinçilik, hat-tatlık, minyatür, ciltçilik, tezhip, halıcılık ve el sanatları** gelişmiştir.
- ☞ Türkiye Selçuklularında genellikle **vakıf kuruluşlarının yaptığı mimari eserler oldukça başarılıdır**.
- ☞ Dini mimari eserleri arasında **camiler, medreseler, mescitler, kümbetler ve külliyeler** yer alırdı.
- ☞ **Külliyeler; cami, medrese, darüssifa (hastane) ve kütüphane gibi yapılardan oluşmaktaydı**.
- ☞ **Külliyelerin giderleri vakıflar aracılığıyla karşılanırdı**.

- ☞ **Köşkler, saraylar, kervansaraylar, kaleler ve köprüler de sivil mimarinin önde gelen eserleridir**.
- ☞ **Selçuklu mimari yapıları özellikle "Anıtsal Kapıları" ile dikkat çekmektedir**.

Niğde Alaeddin Camii

Notlarım

Selçuklu Sanat Eserlerinden Örnekler

Camiler

Konya ve Niğde'de "Alaeddin Camileri" ile Malatya ve Sivas Ulu Camileri

Mescidler

Konya'daki Taş Mescit, Sırçalı Mescit ve Karatay Mescitleri, Akşehir'de Gündük Minare Mescidi, Harput Alaca Mescidi

Medreseler

Konya'da Karatay, Sırçalı ve İnce Minareli Medreseler, Kırşehir'de Cacabey Medresesi, kubbeli medrese; Konya'da Sırçalı, Sivas'ta Gökmedrese, Buruciye ve Çifte Minareli medreseler ise avlulu medreselerdir.

Külliyeler

Kayseri'de Hunat Hatun ve Hacı Kılıç Külliyesi, Konya'da Alâeddin Külliyesi

Kervansaraylar

Aksaray-Kayseri yolu üzerindeki Sultan Hanı, Antalya-Isparta yolu üzerindeki Evdir Han, Antalya- Alanya yolu üzerindeki Alara Han

Türbe ve Kümbetler

Kayseri'de "Döner Kümbet", Konya'da II. Kılıç Arslan Kümbeti

Saray ve Köşkler

Sultan I. Aleaddin tarafından Kayseri'de yaptırılan "Kubadiye" ve Beyşehir "Kubadabat" ile Alanya'daki Alaiye Sarayları

Darüşşifalar

Kayseri'de Gevher Nesibe ve Gıyasiye Darüşşifaları ile Sivas'ta I. İzzeddin, Amasya'da Amasya Darüşşifası

resim

? Örnek 12

Türkiye Selçuklu Devleti zamanında Türk tasavvuf edebiyatının temelleri atılmış ve bu asırlarda yetişen Yunus Emre ve Mevlana Celaleddin-i Rumi gibi mutasavvıflar bugün bile okunan evrensel mesajlar içeren yapıtlar vermişlerdir.

Bunun asıl nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Din dışı fikirlerin gelişmesine uygun bir ortam sağlanmıştır.
- B) Tasarrufla fetihlerin kolaylaştırılması amaçlanmıştır.
- C) İslam dininin üstünlüğü ispatlanmaya çalışılmıştır.
- D) Kültürel yapı canlılık kazanmıştır.
- E) Anadolu Selçukluları tasavvuf temelinde kurulmuşlardır.

Çözüm 12

Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucu unsurlarından en önemlileri tasavvuf ehli olan Alp, Alp-eren, Ahi, Bacıyân-ı Rum gibi topluluklar ve tarikat şeyhleridir. Bu nedenle Türkiye Selçukluları'nın tasavvuf temelli kuruluşu savunulabilir.

Notlarım

? Örnek 13

Anadolu Türk beyliklerinin, kendi bölgelerinde medreseler kurarak eğitim ve öğretim faaliyetlerini desteklemelerinin aşağıdakilerden hangisine neden olduğu savunulabilir?

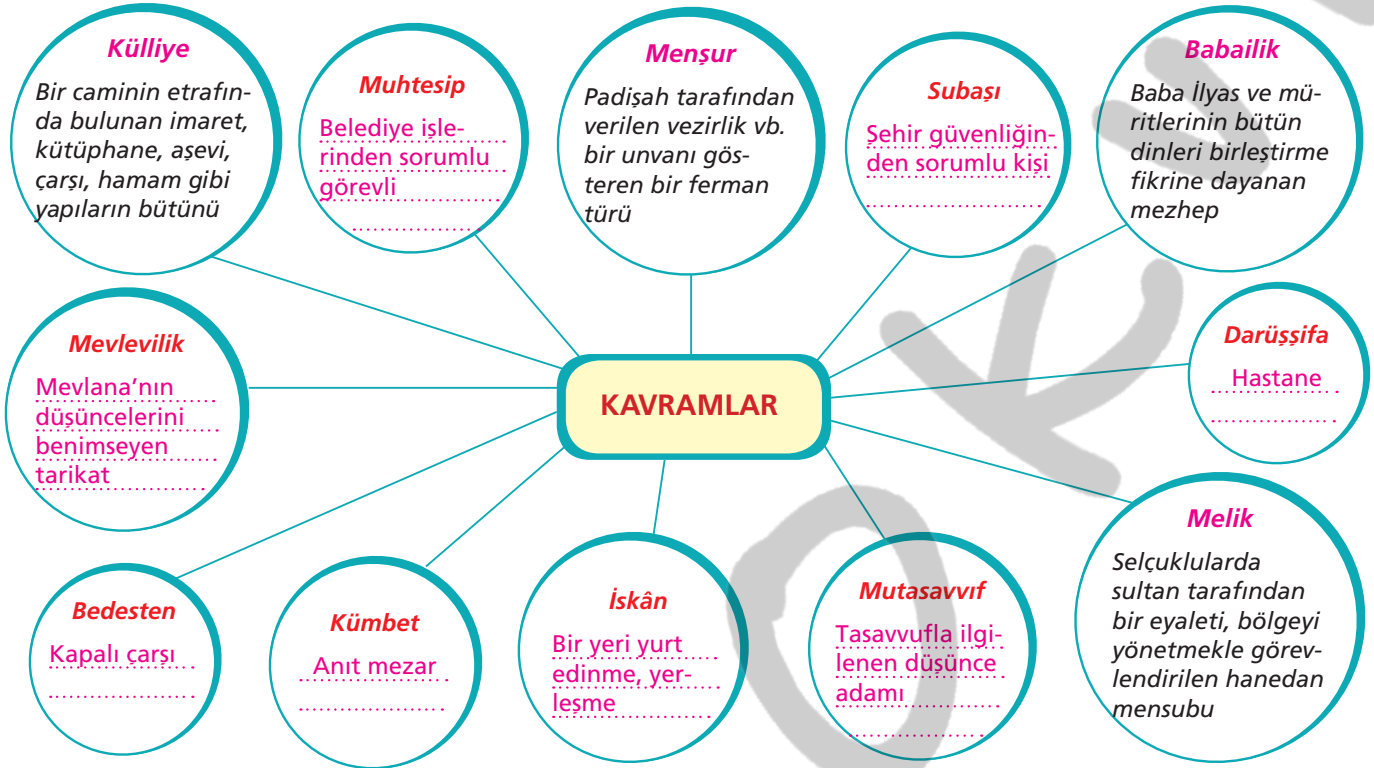
- A) Laik eğitim anlayışının gelişmesine
- B) Göç hareketlerinin yaşanmasına
- C) Fikir ayrılıklarının ortaya çıkmasına
- D) Bilim ve kültür hayatının gelişimine
- E) Demokrasi anlayışının yaygınlaşmasına

Çözüm 13

Anadolu Türk beyliklerinin medreseler kurarak eğitime destek vermelerinin temel sonucu Anadolu'da bilim ve kültür hayatında önemli gelişmeler yaşanmasıdır.

etkinlik

etkinlik

Aşağıda verilen cümlelerin karşısına doğru ise **D**, yanlış ise **Y**, harflerini yazınız.

1. Türkiye Tarihi Malazgirt savaşıyla başlar.
2. Danişmentliler Anadolu'da ilk kurulan beyliklerdendir.
3. Çaka Beyliği Van Gölü civarında kurulmuştur.
4. Alaeddin Keykubat Dönemi Türkiye Selçuklularının en parlak dönemidir.
5. Haçlı Seferleri Türkiye Selçuklularının zayıflaması ve yıkılmasında etkili olmuştur.
6. Pasinler Savaşı Anadolu'yu yurt edinme savaşıdır.
7. Yassıçemen Savaşı Eyyübilerle yapılmıştır.
8. Anadolu'da ilk kervansaray II. Kılıçarslan tarafından açılmıştır.
9. Dorleon Savaşı Haçlı ordusuyla yapılmıştır.
10. Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucusu Selçuk Bey'dir.

Notlarım

etkinlik

Aşağıdaki kavram ve açıklamaları eşleştiriniz.

Kavramlar		
1.	Emir-i dâd	h
2.	Danışmentliler	a
3.	Saltuklular	g
4.	Mengücekliler	f
5.	Artuklular	ı
6.	Çaka Beyliği	c
7.	Hittin Savaşı	d
8.	Miryokefalon Savaşı	b
9.	Dorleon Savaşı	e
10.	Pervaneci	i

	Açıklamalar
a.	Sivas merkezli beylik
b.	1176'da Bizans ile Selçuklular arasında yapılan savaş
c.	İzmir merkezli beylik
d.	Eyyubilerin Kudüs'ü aldığı savaş
e.	I. Haçlı Seferinde Selçuklularla Haçlılar arasındaki savaş
f.	Erzincan merkezli beylik
g.	Erzurum merkezli beylik
h.	Örfi yargının başı
ı.	Mardin merkezli beylik
İ.	Ülke topraklarının kayıt defterlerini tutan görevli

etkinlik

Aşağıdaki kelimeler karışık harf düzeninde verilmiştir. Bu harfleri uygun bir biçimde sıralayarak verilen açıklamayı tamamlayınız.

1. Türkiye Selçuklularının Kurucusu
2. Türkiye Selçuklularının İlk Başkenti
3. Alaaddin Keykubat'ın Karadeniz'de ..
Ele Geçirdiği Liman Şehri
4. Anadolu'da Çıkan İsyan
5. Türkiye Selçuklu Tarihini Yazan Tarihçi ..
6. Harzemsahlarla Yapılan Savaş
7. Haçlılardan Kudüsü Alan Devlet

S	S	A	A	M	E	Y	H	L	N	Ü
S	Ü	L	E	Y	M	A	N	Ş	A	H

K	İ	N	İ	Z
İ	Z	N	İ	K

D	A	U	S	Ğ	K
S	U	Ğ	D	A	K

İ	K	H	A	S	A	A	B	B
B	A	B	A	İ	S	H	A	K

N	İ	B	B	İ	İ	B	İ
İ	B	N	İ	B	İ	B	İ

E	S	Y	E	N	Ç	A	İ	S	M
Y	A	S	S	İ	C	E	M	E	N

Y	L	U	B	R	E	Y	İ	E
E	Y	Y	U	B	İ	L	E	R

Notlarım

1. • Harzemsahların yıkılış sürecine girmesi
• Moğolların Kafkasya'yı ele geçirerek Anadolu üzerindeki baskısını artırması

Yukarıdaki gelişmeler aşağıdaki savaşlardan hangisine bağlı olarak ortaya çıkmıştır?

- A) Köseadağ Savaşı
B) Yassıçemen Savaşı
C) Malazgirt Savaşı
D) Pasinler Savaşı
E) Miryokefalon Savaşı
2. I. İhşidiler Devleti
II. Eyyubi Devleti
III. Anadolu Selçuklu Devleti
- Yukarıdaki devletlerden hangisinin Haçlı Seferlerine karşı herhangi bir mücadelesi olmamıştır?
- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

3. I. Danışmentliler - Haçlı saldırılarına karşı koymuştur.
II. Türkiye Selçuklu Devleti - Anadolu'da siyasi birliği kurmuştur.
III. Mengücekliler - İlk denizci Türk Beyliğidir.
- Anadolu'da kurulan ilk Türk beylikleri ile ilgili olarak yukarıda verilen eşleştirmelerden hangileri doğru değildir?
- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

4. Türkiye Selçuklularının,
- Doğu Anadolu'daki Türkmen beylikleriyle,
 - Korsanlık yapan Pontus Rumlarıyla,
 - Kilikya (Çukurova) Ermenileriyle,
 - Haçlılarla
- yaptıkları mücadelelerin nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?
- A) Anadolu'da siyasi birlik sağlamak
B) Moğolların Anadolu'ya girmesini önlemek
C) Rakip devletlerin genişlemesine engel olmak
D) Ticaret yollarının güvenliğini sağlamak
E) Anadolu'da Türk egemenliğini sağlamak

5. Selçuklularda asker yetiştirmek amacıyla "İktâ" sistemi uygulamaya konmuştur. İktâ sistemine göre topraklar kişilere kiraya veriliyor ve bu iktâ sahiplerinin asker yetiştirmeleri sağlanıyordu. İktâ sistemi ile hem toprağın iyi islenmesi sağlanmış hem de büyük bir orduya sahip olunmuştur.

İktâ sisteminin aşağıdaki alanlardan hangisine katkısı yoktur?

- A) Devlet hazinesine
B) Ekonomik gelirlere
C) Askeri yapıya
D) Sanatın gelişmesine
E) Tarımsal üretimin artmasına
6. Moğolların 1243'te Türkiye Selçuklu Devleti ile yaptığı Köseadağ Savaşı sonucunda, Selçuklar dağılma sürecine girmiş ve birçok beylik kurulmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi bu savaşın bir sonucu olamaz?

- A) Bizans İmparatorluğu'nun baskıdan kurtulması
B) Siyasi otoritenin zayıflaması
C) Mimari ve kültürel eserlerin tahribi
D) Ticari hayatın zarar görmesi
E) Kudüs'ün Müslümanların elinden çıkması
7. Selçuklular Anadolu'ya, Osmanlı Devleti ise Balkanlara Türkmen boylarını yerleştirmiştir.
- Bu durum, aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?
- A) Komşu devletlerle siyasi ilişkiler kurulduğunun
B) Ticari hayatın canlandırılmak istendiğinin
C) Diğer dini mensupları ile ilişki kurulmak istendiğinin
D) İskân siyasetiyle fetihlerin tamamlanmak istendiğinin
E) İklim şartlarının zorlamasıyla hareket edildiğinin

8. Türkler, Malazgirt ve Miryokefalon Savaşlarında büyük başarı elde ederken, Doğu'dan gelen Moğollara karşı başarılı olamamışlardır.

Bu durumun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Moğolların Batı'daki düşmanlara göre daha zayıf olmaları
 B) İç çekişmeler sonucunda zayıflama ve Moğolların güçlü olması
 C) Anadolu Selçuklularının Moğolları küçümsemeleri
 D) Haçlı Seferleri'nin devam etmesi
 E) Moğolların düşmanlarından yeterince istifade edilmemesi

9. I. Alâeddin Keykubat döneminde,

- Alanya Kalesi fethedilmiştir.
- Tersane kurdurulmuştur.
- Kırım'daki Suğdak limanı ele geçirilmiştir.

Bu bilgilere göre I. Alâeddin Keykubat aşağıdaki politikalarından hangisini takip etmiştir?

- A) Dış ülkelerle ilişkileri artırma
 B) Denizlerde üstünlük sağlama
 C) İslamiyet'i yayma
 D) Tarımsal üretimi artırma
 E) Anadolu Türk siyasi birliğini sağlama

10. Orta Çağ'da Kilise ve Papa, halk üzerinde büyük bir nüfuza sahiptiler. Papa krallara taç giydirmiş, Kilise ise geniş topraklara sahip olmuştur.

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Papa kralların etkisinde kalmıştır.
 B) Papa siyasi bir otorite gibi hareket etmiştir.
 C) Papa ekonomik açıdan güçlüdür.
 D) Kilise sınıf ayrıcalıklarını devam ettirmiştir.
 E) Avrupa'da dinin büyük etkisi vardır.

11. Haçlı Seferleri sırasında Avrupalılar, Türk İslam şehirlerinde kullanılan köprü, kemer ve kervansaray yapım teknikleriyle dokuma, cam ve deri işleme sanatını öğrenmişlerdir.

Bu bilgilere göre Avrupalıların Türk İslam kültüründen,

- I. bayındırlık,
 II. sanat,
 III. yönetim

alanlarından hangilerinden etkilendikleri söylenemez?

- A) Yalnız I
 B) Yalnız II
 C) Yalnız III
 D) I ve II
 E) I, II ve III

12. Anadolu Selçuklu Devleti'nde kendilerine bir bölgenin yönetimi verilen hanedan üyelerine "melik deniyordu.

Meliklere,

- I. para bastırma
 II. savaş açma,
 III. asayiş ve güvenliği sağlama

yetkilerinden hangilerinin verilmesinin, merkezi otoritenin zayıflamasına neden olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I
 B) Yalnız II
 C) I ve II
 D) I ve III
 E) II ve III

13. I. Yassı Çemen
 II. Miryokefalon
 III. Malazgirt

savaşlarından hangileri devletin batı yönünde genişlemesini sağlamıştır?

- A) Yalnız I
 B) Yalnız II
 C) Yalnız III
 D) I ve II
 E) II ve III

CEVAP ANAHTARI

1. Ünite

Konu Değerlendirme Testi

Soru No	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Cevap	C	D	C	B	E	C	A	E	C	C	D	B	B	A

2. Ünite

Konu Değerlendirme Testi

Soru No	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Cevap	D	E	C	C	B	E	E	D	E	A	C	E	D	B

3. Ünite

Konu Değerlendirme Testi

Soru No	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Cevap	D	A	D	A	E	E	A	E	C	A	B	A	C

4. Ünite

Konu Değerlendirme Testi

Soru No	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Cevap	A	E	C	D	B	C	D	C	A	E	B	B	B

5. Ünite

Konu Değerlendirme Testi

Soru No	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Cevap	C	A	E	E	D	E	C	B	C	D	E	B	D

6. Ünite

Konu Değerlendirme Testi

Soru No	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Cevap	B	A	C	B	D	E	D	B	B	A	C	C	E